

Hvordan har netbrugernes præference for forskellige emnespecifikke ordbøger ændret sig i perioden 2006-2014?

Poul Hansen

The demand for 38 bilingual Danish/Swedish online dictionaries in the period 2006-2014 was statistically investigated. The results show that demand often varies with characteristic patterns in time and space. However, there are indications of a downward trend in user take-up and engagement. In future, more methods may be required to reach out to the users.

1. Indledning

Langt de fleste mennesker benytter i dag internettet som et redskab til at søge informationer og online-ydelser af forskellig art. At følge og undersøge hvordan disse brugere forholder sig til og finder frem til nettets ordbøger er af stor interesse for leksikografer (jf. Lorentzen & Theilgaard 2012).

I denne artikel undersøger jeg de langsigtede forandringer, der er indtruffet i forbindelse med benyttelsen af 38 bilingvale dansk/svenske net-ordbøger i en 9-årsperiode i hhv. Danmark og Sverige.

De fire hovedspørgsmål, som jeg har stillet, er:

- Hvilke typer af ordbøger har været mest populære?
- Hvordan ser forandringen over tid ud?
- Er der forskelle mellem danske og svenske brugeres adfærd?
- Er der forskelle mellem private og professionelle brugeres adfærd?

2. Materiale

Materialet i dette studie blev først udviklet som et støttemateriale til brug ved kvalificeret oversættelse mellem dansk og svensk og bestod oprindeligt af 15 tosprogede specialordbøger med ca. 30.000 opslagsord i hver sprog-

retning. I 2005 blev alt lagt ud på nettet, og det udvikledes i løbet af fire år til at omfatte 38 tematiske specialordbøger med 54.000 opslagsord, som forelå både i en svensk-dansk version for danske brugere og i en dansk-svensk version for svenske brugere (se Tabel 1 for en oversigt over ordbøgerne og deres temaer).

De enkelte ordbøger er blevet lagt ud som selvstændigt profilerede under-sider, som ganske vist indgår i en overordnet klikbar og søgbar struktur på hjemmesiden, men som får 80-90 % af trafikken direkte fra Google, når ordbogsbrugere søger ord på nettet via Googles søgemaskine. Ordbøgerne placerer sig ofte i toppen af de organiske ("almindelige") søgeresultater på grund af en forholdsvis høj PR (Page Rank) for den samlede hjemmeside.

Besøgsantallet for begge sider har ligget på et relativt konstant niveau og har efter en kort opstartsperiode varieret mellem 15.000 og 25.000 unikke besøg om måneden. I den sidste del af perioden var der ingen signifikant forskel i antallet af besøg på den danske og svenske side.

Materialet foreligger med svensk-dansk sprogetning på den danske side <www.dansk-og-svensk.dk> og med dansk-svensk sprogetning på den svenske side <www.danska-svenska.se>. Begge sider har PR 5.

Ordbogsprojektet modtog støtte af Nordplus i 2008, og ordbøgerne er blevet beskrevet og refereret i litteraturen (Pálfi 2011, Kristensen 2012).

3. Metode

I undersøgelsen af brugernes adfærd blev der benyttet to redskaber, 1) statistisk analyse af efterspørgslen efter ordbøgerne på serveren og 2) statistisk analyse af mailede spørgsmål fra ordbogsbrugere.

Den statistiske analyse af efterspørgslen blev baseret på variablen "hits", som nærmere bestemt er det antal gange en vis side (ordbog) efterspørges på serveren som følge af søgeaktiviteter på nettet eller trafik via direkte links.

Analysen af de indkomne spørgsmål bestod i at strukturere og beskrive indholdet i ca. 1000 e-mails, som blev modtaget i tidsrummet 2008-2014 fra de brugere, der havde søgt forgæves i ordbøgerne. Data var de angivelser, som brugerne uopfordret anførte i deres henvendelser, f.eks. spørgeomne, titler, virksomhedsnavne, adresser etc.

Beregninger og diagrammer blev udført i programmet MS Excel.

4. Resultater

4.1. Ordbøgernes relative popularitet

Med hensyn til ordbøgernes indbyrdes popularitet fremgår det af Tabel 1, at 21 ud af de 38 ordbøger var blandt de 30 mest besøgte sider i undersøgelsesperioden. Der var 17 ordbøger, som ikke opnåede dette popularitetsniveau, herunder de relativt omfattende artsordbøger.

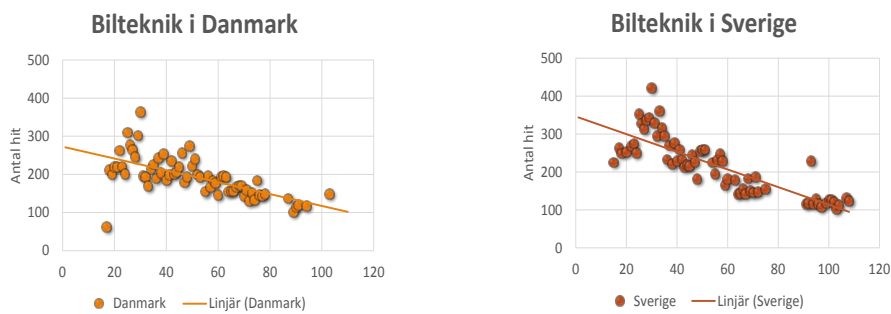
Ordbog/Tema	DK	S	Ordbog/Tema	DK	S
"TEKNIK"			"HVERDAGSORD"		
Data (4200)	29	16	Hverdagsord (7000)	104	95
Bilteknik (1500)	67	68	Ordpar (2500)		
Sikkerhed (1000)			Forkortelser (1100)	83	79
Byggeteknik (850)	54	95	Falske venner (950)	13	78
Håndværktøj (700)	35	49	Modsat gramm. køn (700)		
Arbejdskøretøjer (700)			Småord (80)	53	
Plasmaskæring (500)			"SLANG"		
MS*-kommandoer (275)			Nydanske ord (900)		
Svejsning (250)		3	Dansk chatsprog (430)	84	82
"FAGORD"			Skældsord (300)	84	
EU (8100)	49	76	Svensk chatsprog (270)	78	81
Fødevarer (1000)	53	94	Kælenavne, personer (220)	70	
Medicin (900)	100	94	Multietnisk sprog (200)		
Landbrug (750)	18	22	Bandeord (200)	85	2
Socialt arbejde (750)	22	78	Kælenavne, byer (100)		
Beklædning (500)	13	52	"NATUR"		
Kontor (400)			Fugle (5800)		
Lystfiskeri (400)			Planter (5000)		
Tilsætningsstoffer (320)			Svampe/Laver (3500)		
Kemikalier (250)			Naturtyperarter (400)		
			Botaniske termer (400)	15	26

Tabel 1: Den relative popularitet for undersøgelsens 38 ordbøger angivet som det antal månedlige gange i perioden 2006-2014, som ordbøgerne var blandt de 30 mest efterspurgte undersider på hhv. den danske (DK) og den svenske (S) hjemmeside. Antal lemma er angivet i parentes. * MS=Microsoft.

4.2. Tidsmæssige udviklingstendenser

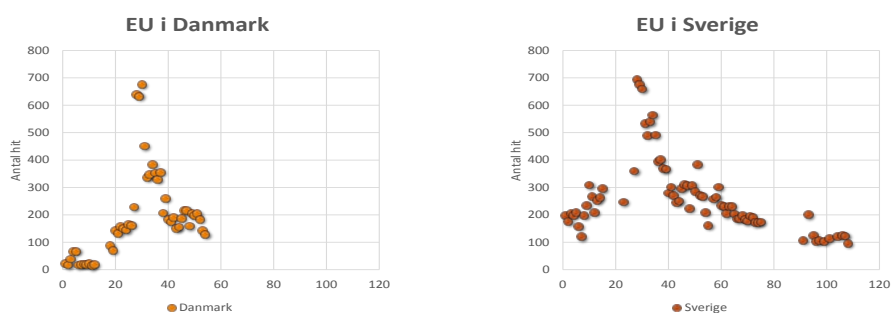
Som eksempel på den tidsmæssige variation præsenteres i de følgende diagrammer for ordbøgerne *Bilteknik*, *EU*, *Fødevarer*, *Falske venner* og *Bandeord*, hvor antal hits på den danske og den svenske side er gengivet for hver måned i perioden 2006-2014.

De biltekniske ordbøger i Danmark og Sverige havde en relativt overensstemmende tidsvariation med en svagt, nærmest lineært faldende tendens i en stor del af perioden, se Figur 1. En kort periode i opstarten var kendetegnet af vækst.

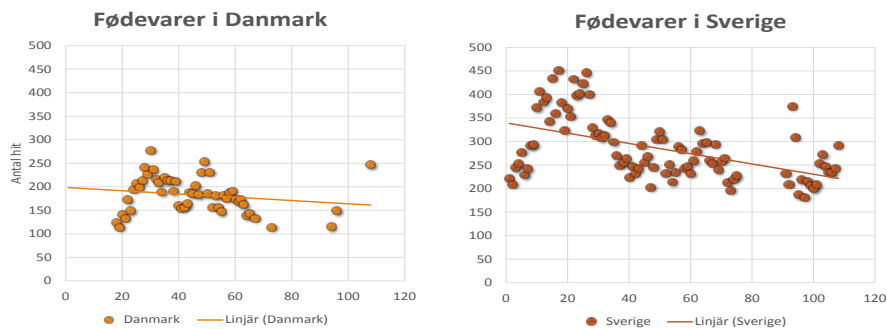
Figur 1: Tidsvariation for *Bilteknisk* ordbog i hhv. Danmark og Sverige, med antal hits som en funktion af antal måneder.

En noget anderledes kurve var gældende for *EU*-ordbogen, se Figur 2. Her var der en skarpt markeret top i begyndelsen af 2009 (måned 30) både på den danske og den svenske side med et tilsyneladende brat fald derefter.

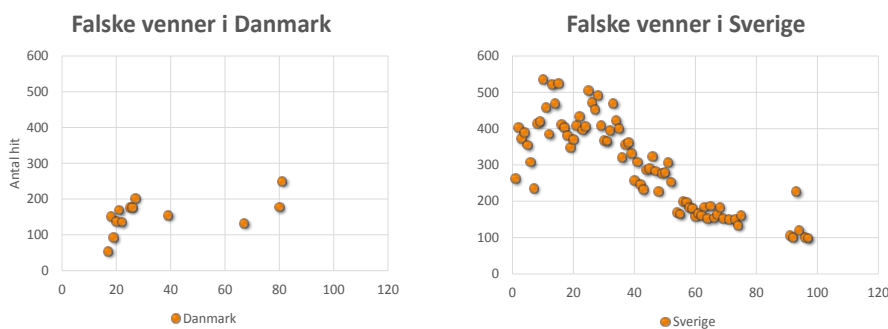
Figur 2: Tidsvariation for *EU*-ordbogen i hhv. Danmark og Sverige, med antal hits som en funktion af antal måneder.

Et noget mere komplekst forhold blev indikeret for *Fødevarer*-ordbogen, se Figur 3. Her var der niveauforskell mellem den danske og den svenske ordbog med hensyn til antal hits. Samtidig kendetegnes begge diagrammer af noget, der ligner fluktuationer. Begge diagrammer har dog generelt en faldende tendens.

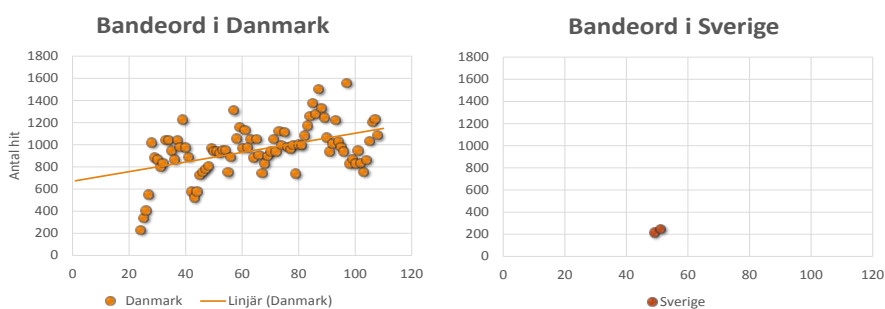
Figur 3: Tidsvariation for *Fødevarer*-ordbogen i hhv. Danmark og Sverige, med antal hits som en funktion af antal måneder.

Udviklingen for *Falske venner*-ordbogen adskiller sig betydeligt mellem Danmark og Sverige, se Figur 4. Mens tendensen er sporadisk og utydelig i det danske diagram med et relativt lavt og aftagende antal målepunkter, er der tale om en tydelig og mere klar tendens i det svenske diagram. Desuden er der et generelt højere popularitetsniveau for ordbogen i Sverige i det meste af perioden.

Figur 4: Tidsvariation for *Falske venner*-ordbogen i hhv. Danmark og Sverige, med antal hits som en funktion af antal måneder.

Det omvendte forhold gør sig gældende for diagrammerne for *Bandeord*-ordbogen, se Figur 4. Ordbogen kendetegnes af høj og stigende popularitet i Danmark, mens der kun er to målepunkter for popularitet i Sverige. Det danske diagram kendetegnes af store variationer i perioden, men en generelt stigende tendens kan anses for at være signifikant.

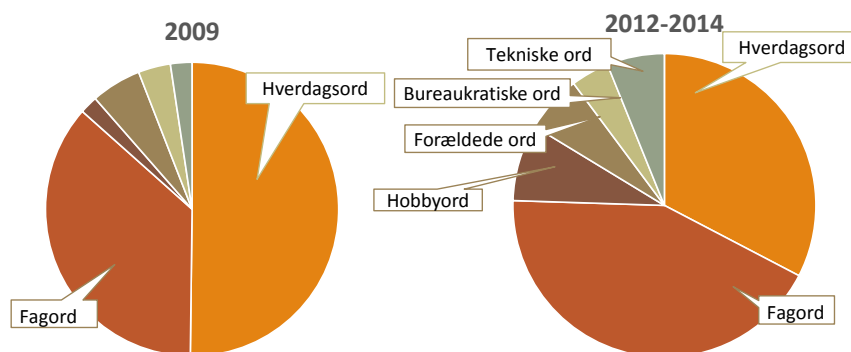

Figur 5: Tidsvariation for *Bandeord*-ordbogen i hhv. Danmark og Sverige, med antal hits som en funktion af antal måneder.

4.3. Analyse af brugernes spørgsmål

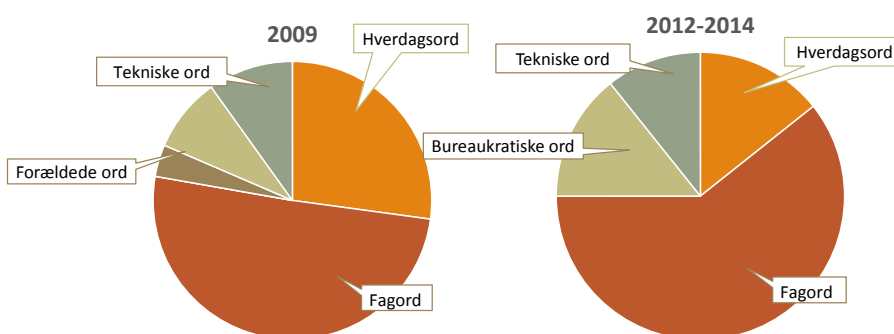
I perioden 2008-2014 blev der som tidligere nævnt modtaget ca. 1000 mails med spørgsmål fra ordbogsbrugere, som ikke fandt det ord eller den forklaring, de ledte efter. Analysen viser en kraftigt aftagende spørgefrekvens, fra ca. 30 pr. måned i 2008 til ca. 1 pr. måned i 2014.

I Figur 6 præsenteres spørgekategorierne for de private brugere. Her ses generelt et fald i andelen af spørgsmål vedrørende ”hverdagsord” og en tilsvarende stigning i andelen af ”fagord” og ”specialord”. Især ”hobbyord” og ”tekniske ord” fik en mere fremtrædende rolle i 2012-2014.

Figur 6: De relative spørge kategorier for private brugere i 2009 og 2012-2014.

For de professionelle brugere blev der noteret en lignende forandring, men med et andet udgangspunkt, se Figur 7. Her var andelen af "hverdagsord" nemlig lav allerede fra begyndelsen i 2009, men aftog derefter yderligere i 2012-2014. "Fagord" var den dominerende type og de udgjorde en endnu større andel i 2012-2014. En anden type ord, som også fik større andel, var "bureaukratiske ord".

Figur 7: De relative spørge kategorier for professionelle brugere i 2009 og 2012-2014.

5. Diskussion

5.1. Ordbøgernes indbyrdes popularitet

Der er stor forskel mellem de studerede ordbøgers popularitet. Ikke uventet har de enmæssigt brede og ordrige ordbøger ofte størst popularitet. Nogle ordbøger skiller sig imidlertid ud ved at være efterspurgt trods et lille antal ord. Omvendt er der eksempler på ordbøger, som er relativt omfattende, men mindre efterspurgt, f.eks. artsordbøgerne *Fugle* og *Planter*.

Det er naturligvis ikke muligt at drage nogle sikre konklusioner omkring dette. Der er så mange ting, der kan spille ind, f.eks. målgruppernes størrelse, informationsbehov og deres medieadfærd. Men et punkt, som kan diskuteres, er, i hvilken udstrækning popularitetsforskellene skyldes ordbøgernes forskellige grad af unikhed på nettet. Artsnavne vil for det meste kunne findes andetsteds på nettet og med mere omfattende information. Derimod er fortegningerne over f.eks. bandeord og skældsord i temaet ”Slang” relativt unikke på nettet og har en ekstra værdi for mange brugere, fordi de giver en oversigt og en klassificering af udtrykkene. Samtidigt er det åbenbart, at bandeordslisten og øvrige ordbøger inden for ”Slang”-temaet opfattes som både kuriøse og underholdende. De har været omtalt i en række sociale medier (f.eks. på Facebook og Google Groups).

5.2. Forklaringer til den tidsmæssige udvikling

Mange af ordbøgerne i dette projekt har oplevet faldende trafik, hvilket kan have forskellige forklaringer. En forklaring kan naturligvis søges i sidernes udformning og de ulemper, som dette medfører (jf. Kristensen 2012), men også relativt populære netordbøger melder i dag om tilbagegang (jf. Stora-Ordlistan.se på <www.sis-index.se>). Man bør ikke se bort fra, at der kan være mange andre årsager end selve udformningen.

Først og fremmest kan der peges på, at antallet af aktører er steget kraftigt. Mange etablerede virksomheder og institutioner med stor gennemslagskraft har reorganiseret sig i forhold til internettets muligheder og gjort deres resurser tilgængelige og populære. De i dag vigtigste resurser for ordbogsbrugere, f.eks. Google Translate, fandtes ikke på nettet i undersøgelses-

periodens første år. Dertil kommer, at Googles søgeresultater i dag i høj grad er præget af, at mange aktører mere eller mindre forsøger at købe sig til placering via linksamarbejde, søgemaskineoptimeringer og sponsorannoncer. Flere og flere søgeord er omfattet af optimeringsbestræbelser og styring til kommercielle sider. Sider med lav informationsværdi (lav PR-værdi) placerer sig stadig oftere foran andre, mere videnstunge sider i de organiske søgeresultater.

EU-ordbogen (Figur 2) er et eksempel på tab af brugere til ”konkurrenter”. Det bratte fald i kurven kan ses i sammenhæng med, at EU et stykke inde i undersøgelsesperioden gjorde en lang række omfattende terminologi- og oversættelsesressourcer tilgængelige online.

På brugerniveau er der også sket store forandringer. Brugere er blevet dygtigere til at håndtere mediet, og fremvæksten af sociale medier og udviklingen af smarte mobiltelefoner skaber nye adfærdsmønstre.

For ordbogsudviklere indikerer undersøgelsens resultat, at det kan være svært at slå igennem med ordbøger på nettet alene i kraft af informationsværdi og almindelig efterspørgsel via søgemaskinerne.

5.3. Typiske forskelle mellem danske og svenske brugere

Der er konstateret forskellige grader af forskelle mellem brugen af ordbøgerne på den danske og svenske side, og det vil være rimeligt at antage, at det ikke skyldes tilfældigheder, men at det handler om konkrete forskelle.

Man kan bemærke, at mange tekniske ordbøger har næsten samme efterspørgsel i Danmark og Sverige, derimod er der flere ordbøger under ”Fagord” og ”Hverdagsord” med klare forskelle. De største forskelle foreligger imidlertid for ordbøgerne under temaet ”Slang”, hvor danskernes efterspørgsel ofte er større end svenskernes. Umiddelbart ser der således ud til at tegne sig et mønster på tværs af ordbøgerne.

Forskellene kan evt. afspejle danskeres og svenskeres forskellige behov, når de rejser eller flytter over på den anden side af sundet, f.eks. mht. arbejde eller ferie. Antallet af flyttede over sundet toppede desuden i 2008, samtidigt med at mange ordbøgers efterspørgsel også toppede.

Det er også fristende at karakterisere forskellene ud fra stereotyper om svenskere og danskere, at danskerne har hang til det underholdende og

kuriøse, mens svenskerne er mere seriøse og interesserer sig for de reelle sprogforskelle inden for f.eks. handelsvarer og falske venner.

Uden at gå ind i en sådan diskussion, kan man i hvert fald sige, at en svensk-dansk ordbog indholdsmæssigt bør adskille sig en del fra en dansk-svensk ordbog, hvis brugernes subjektive interesser skal sættes i fokus.

5.4. Udviklingen hos private og professionelle brugere

Resultaterne blotlægger lidt forskellige spørgeprofiler hos private og professionelle spørgere, men tendensen er den samme. En forskydning mod et mere fagligt emnevalg kan konstateres for begge brugergrupper.

Den klart aftagende spørgefrekvens indikerer imidlertid faldende engagement og mindre vilje til at grave dybere. En bidragende årsag er naturligvis, at brugerne er blevet mere teknisk erfarne og søger andre steder hen, men det er næppe hele forklaringen, og det kan ikke udelukkes, at tendensen udtrykker et faktisk fald i brugerengagementet.

Hvad der især er vanskeligt at forstå er, at antallet af kvalificerede og rigtigt svære spørgsmål er faldet kraftigt i perioden (selv om de altså relativt set udgør en stigende andel af spørgsmålene som vist i dette studie). Dette er dog ikke et ukendt fænomen. En lignende udvikling er nemlig også set hos mange diskussionsfora for professionelle oversættere, f.eks. Norskjal. Man kan undre sig over, hvor oversætterne så går hen, når de behøver ekspert-hjælp, og hvordan det påvirker kvaliteten i deres oversættelsesarbejde, når de ikke søger kollegial hjælp i samme udstrækning som tidligere.

6. Konklusion

Foreliggende undersøgelse er interessant, fordi der ikke tidligere er publiceret statistik vedrørende ordbogsbrugeres efterspørgsel efter emnespecifikke ordbøger på nettet i et længere tidsperspektiv. Resultaterne viser, at ordbogsbrugernes præferencer over tid følger typiske mønstre, som kan adskille sig meget fra emne til emne, samt fra land til land. Kendetegnene for mange ordbøger er imidlertid tegn på en faldende tendens i brugeranvendelse og -engagement. I fremtiden kan der kræves flere virkemidler for at nå ud til brugerne.

Litteratur

- Kristensen, K. (2012): Tre svensk-danske ordbøger på nettet. I: *LexicoNordica* 19, 273-294.
- Lorentzen, H. & Theilgaard, L. (2012): Netordbøger – hvordan finder brugerne frem til dem, og hvad gør de, når de har fundet dem? I: *Nordiske studier i leksikografi* 11. Rapport fra Konferencen om leksikografi i Norden. Lund 24.-27.maj 2011, 418-430.
- Pálfi, Loránd-Levente (2011): *Leksikon over ordbøger og leksika*, 2. udgave. København: Frydenlund.

Poul Hansen
Statsautoriseret translator, ph.d.
Box 4158
SE-227 22 Lund
poul@danska-svenska.se